

Д. О. Вакарчук

студент II курсу ОР Бакалавр

спеціальність **G18** «Геодезія та землеустрій»

науковий керівник: **О. В. Вольвач**

канд. геогр. наук, доц., завідувач кафедри агрометеорології та агроекології

ВПЛИВ ЗМІН КЛІМАТУ НА СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. Зміни клімату стають дедалі актуальнішими для України. Особливо вразливим є сільське господарство Півдня. Підвищення температури та зміни в режимі опадів ставлять під загрозу стабільність врожаїв. Необхідні комплексні заходи для адаптації до нових умов.

Мета роботи. Дослідити тенденції сучасних змін клімату та їх вплив на сільськогосподарське виробництво, а також ознайомитися з заходами адаптації щодо цих змін.

Результати досліджень та їх аналіз. Південь України характеризується унікальними агрокліматичними ресурсами. Клімат тут посушливий, з жарким літом і м'якою зимою, характеризується недостатньою кількістю опадів та високою випаровуваністю. Ґрунти - переважно чорноземні, родючі, придатні для вирощування багатьох культур. Проте, водні ресурси обмежені.

Основні тенденції змін клімату на Півдні України включають підвищення температури. Також спостерігаються зміни в режимі опадів, збільшується кількість екстремальних погодних явищ: посухи, зливи, град.

Зміни клімату негативно впливають на водні ресурси - зменшується вологість ґрунту, виникає дефіцит води для зрошення сільгоспугідь. Це призводить до зниження врожайності.

Також зміни клімату впливають на врожайність сільськогосподарських культур. Змінюються терміни вегетації, поширюються шкідники та хвороби. Особливо вразливими є зернові та овочеві культури. Тваринництво також страждає від змін клімату. Тепловий стрес знижує продуктивність тварин, змінюється кормова база. Це призводить до економічних збитків.

Для протидії негативним наслідкам змін клімату необхідно розробляти адаптаційні заходи. Важливо змінювати структуру посівних площ, слід впроваджувати посухостійкі сорти, потрібне ефективне управління водними ресурсами. Потрібно відновлювати існуючі зрошувальні системи та впроваджувати сучасні технології поливу.

Для пом'якшення негативних наслідків змін клімату для сільськогосподарського виробництва потрібне зменшення викидів парникових газів. Також важливими ланками адаптації до кліматичних

змін можуть стати використання сталого землекористування та впровадження органічного землеробства.

Наслідки зменшення викидів парникових газів у сільському господарстві:

1. Поліпшення стану довкілля: Агросектор є значним джерелом метану (від тваринництва) і закису азоту (від добрив). Зменшення цих викидів допоможе сповільнити зміну клімату. Екологічні практики, як-от зменшення використання хімічних добрив, сприяють відновленню ґрунтів і зменшенню забруднення водних ресурсів.

2. Раціональніше тваринництво: Використання кормів, які зменшують газоутворення у жуйних тварин, та оптимізація поголів'я призводять до зниження викидів. Дуже велика увага за теперішнього часу приділяється покращенню добробуту тварин - екологічно чисті методи часто передбачають краще поводження з худобою.

3. Перехід до стійких технологій: Розвиток органічного землеробства, яке використовує менше хімікатів і сприяє біорізноманіттю. Це підхід, що поєднує науку, традиції та інновації для створення екологічно безпечного виробництва.

4. Економічні переваги: Технології точного землеробства дозволяють ефективніше використовувати ресурси, тому зменшуються витрати на добрива і паливо. Фермери, які впроваджують сталі практики, так звані "зелені" ринки можуть отримувати додаткові дотації або мати переваги при експорті в екологічно чутливі країни.

5. Зменшення кліматичних ризиків: Сільське господарство, що дбайливо ставиться до ресурсів, краще витримує кліматичні потрясіння, набуває більшої стійкості до посух і повеней.

Наслідки використання сталого землекористування у сільському господарстві:

Екологічні наслідки: Збереження родючості ґрунтів, зменшення ерозії, деградації та виснаження ґрунтів досягаються використанням сівозмін, органічних добрив, застосуванням мульчування. Зменшення використання хімікатів сприяє збереженню популяцій корисних комах, птахів, мікроорганізмів. Крапельне зрошення, збори дощової води покращують раціональне використання водних ресурсів, сприяють зменшенню забруднення водойм пестицидами. Внаслідок зменшення викидів парникових газів сільське господарство менше залежить від хімічних добрив та викопного палива.

Економічні наслідки: Завдяки збереженню родючості ґрунтів, зниженню ерозії та деградації земель, фермери отримують стабільні та високі врожаї впродовж багатьох років. Стійкі практики, як-от органічне землеробство або агролісівництво, зменшують потребу в хімічних добривах, пестицидах і воді.

Багато міжнародних програм та банків (як-от Світовий банк, ЄС тощо) надають пільгове фінансування проектам сталого землекористування. Екологічно чиста та сертифікована продукція часто має вищу ринкову ціну, що підвищує прибутковість. Завдяки кращому управлінню ландшафтами, ризик повеней, посух та інших природних катастроф зменшується, що захищає інфраструктуру та врожаї.

Використання сталого землекористування має вагомі соціальні наслідки, які впливають на якість життя, добробут спільнот і соціальну стабільність. Ось ключові аспекти:

Покращення здоров'я населення - використання екологічно чистих методів вирощування (без надлишку хімікатів і пестицидів) зменшує кількість шкідливих речовин у їжі та воді, що сприяє кращому здоров'ю місцевого населення.

Зміцнення місцевих громад - стійкі практики часто орієнтовані на розвиток локального виробництва, що створює робочі місця, стимулює місцеву економіку й укріплює соціальні зв'язки.

Збереження культурної спадщини - традиційні методи землеробства можуть бути адаптовані до сталого використання, що допомагає зберегти національну ідентичність та місцеві звичаї.

Посилення продовольчої безпеки - стійке управління землями забезпечує стабільне виробництво харчів, навіть в умовах зміни клімату, що знижує ризик голоду або дефіциту.

Освіта та залучення молоді - поширення знань про сталі практики серед школярів, студентів і фермерів формує свідоме ставлення до природи та залучає молодь до агросфери.

У підсумку, сталий підхід до землекористування забезпечує економічну стабільність, довготривалі прибутки та екологічну безпеку.

Висновки. Для успішної адаптації сільського господарства Півдня України до змін клімату необхідний комплексний підхід. Він має включати наукові дослідження, практичні заходи та державну підтримку. Важлива співпраця між усіма зацікавленими сторонами.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. https://www.superprof.com.ua/blog/vplyv_zminy_klimatu_na_silске_hospodarstvo/
2. <https://eos.com/uk/blog/yak-vysokotochne-s-h-protystoit-zminam-klimatu/>
3. Гунько Л.А. Формування сталого (збалансованого) землекористування - базова основа розвитку економіки землевпорядкування в Україні. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. с. 51–61. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.9-10.51